

แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6
ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF TEAMWORK ACCORDING TO THE
PRINCIPLES OF SARANIYADHAMMA OF THE TEACHERS IN WANGKOTCHASAN
SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

^[1]มาริสา มุกดาตวง Marisa Mookdadoung ^[2]เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri

^[3]อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Mookdadoung@hotmail.com

Article Received: November 23, 2024. Revised: December 26, 2024. Accepted: December 27, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของครู 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 170 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 คนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านเป้าหมายของทีม ด้านการยอมรับนับถือ และรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสื่อสารตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 มีวิธีการดังนี้ (1) การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสร้างสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกันเข้าไปช่วยด้วยกำลังกายมีไมตรีจิตต่อกันทางวาจาด้วยปรารถนาดีต่อกัน ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์ให้เกียรติต่อความคิดของเพื่อนร่วมงาน (2) การสื่อสาร มีบุคลิกภาพที่ดีมีการสื่อสารดี ด้วยวาจาสุภาพมีความน่าเชื่อถือมีความรักต่อกัน รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ประพฤติดีงามและมีทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก (3) เป้าหมายของทีม ร่วมกันวางแผนการทำงานด้วยความเต็มใจให้ความเคารพนับถือกัน รับฟังความคิดเห็นของทีมงานของสมาชิกในทีม (4) การยอมรับนับถือ การสร้างการยอมรับนับถือต้องเริ่มจากการนับถือกันด้วย ร่วมกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาที่ให้การยอมรับหัวหน้าทีมและร่วมสุขร่วมทุกข์กันด้วยกัน (5) การมีปฏิสัมพันธ์ ควรเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ทางกายที่ดีกับสมาชิกกับเพื่อนด้วยความเต็มใจสานสัมพันธ์อันดีและเชื่อมั่น และ 3) แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย (1) การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครูควรเคารพในการทำหน้าที่ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจผู้ร่วมงาน และร่วมกันชำระหนี้สวัสดิการสำหรับการจัดกิจกรรม (2) การสื่อสาร ครูควรสื่อสารด้วยความเคารพ ใช้วาจาสุภาพมีเหตุผลและสื่อสารอย่างไม่มีอคติ (3) เป้าหมายของทีม ครูร่วมมือในการทำงานตามมติของทีมพูดอย่างสร้างสรรค์คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ให้ความเคารพสิทธิของกันและกัน (4) การยอมรับนับถือ ครูควรยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น พูดจาด้วยคำสุภาพ ยอมรับฟังความคิดเห็นต่างของผู้อื่นเมื่อมี

ความคิดต่างจากผู้อื่น อาจต้องปรับทัศนคติของตนเองด้วย (5) การมีปฏิสัมพันธ์ ครูควรให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนร่วมงาน แสดงน้ำใจ ยิ้มแย้มแจ่มใสมองในแง่บวกที่ดีรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่วางอำนาจเบียดเบียนผู้อื่น

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, หลักสาราณียธรรม 6, ครู

ABSTRACT

This research aims to 1) study the teamwork of teachers, 2) study the methods to develop teamwork according to the 6 principles of Sāraṇiyadhamma (states of conciliation), and 3) propose guidelines for developing teamwork according to the principles of Sāraṇiyadhamma (states of conciliation). It is a mixed-method research, quantitative research using a questionnaire of the entire population in the research, 170 people. The data were analyzed using statistics, namely, mean, standard deviation, and qualitative research by interviewing 6 key informants. The data were analyzed using content analysis. The research results found that 1) The teamwork of teachers in Wangkachasan School, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, was at the highest level overall. When considering each aspect, it was at the highest level in 4 aspects: interaction, mutual trust, team goals, respect, and the aspect that was at a high level was communication, respectively. 2) The methods for developing teamwork according to the 6 principles of Sāraṇiyadhamma were as following: (1) Mutual trust: Teachers build relationships to create trust in each other, helping each other with physical strength, being friendly to each other verbally with good intentions, smile and being honest with each other, and respecting the ideas of their colleagues. (2) Communication: They had good personalities and communicate well with polite words, being trustworthy, loving each other, knowing how to share, behaving well, and having a personal attitude that fits in with most people. (3) Team goals: Jointly plan the work with willingness, respecting each other, listening to the opinions of the team and team members. (4) Respect: Building respect must start with respecting each other, talking together to solve problems, accepting the team leader, and sharing happiness and sorrow together. (5) Interaction: Building good physical relationships with members and friends with willingness to build good relationships and trust. And 3) Guidelines for developing teamwork according to the 6 principles of Sāraṇiyadhamma included (1) Mutual trust, teachers should respect each other in performing duties, doing assigned work to the best of their ability, giving advice, encouraging colleagues, and jointly paying for welfare payments for organizing activities. (2) Communication, teachers should communicate with respect, using polite words, being reasonable, and communicating without prejudice. (3) Team goals, teachers should cooperate in working according to the team resolution, speaking constructively, thinking of doing only things that were beneficial to each other, not selfish, and respecting each other's rights. (4) Respect, teachers should accept the differences of others, speaking politely, accepting different opinions of others when they have

different ideas from others. (5) Interaction, teachers may need to adjust their own attitudes as well, teachers should help their colleagues, showing kindness, smile, looking at the bright side, knowing how to share, being generous, and not use power to take advantage of others.

Keywords: Teamwork, Principles of Sāraṇiyadhamma, Teachers

บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของประเทศไทยให้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต (พระมหาสุทนต์ สุตสุนโร (นุราช), 2552) การศึกษาในการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันเน้นการบริหารแบบทำงานร่วมกัน ต้องอาศัยผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษาร่วมกันวางแผนดำเนินงานและต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอกเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางด้านบทบาท หน้าที่ ความรู้ ทักษะ ในปัจจุบันการปฏิบัติงานในสถานศึกษายังมีภาระงานอื่นๆ ที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องพิจารณาให้ความสำคัญเช่น งานงบประมาณ การจัดอาคารสถานที่ รวมถึงกิจกรรมที่ต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรและชุมชนต่างๆ จากการศึกษาค้นคว้าหาการดำเนินงานวิชาการ พบว่า ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิขาดแคลนอัตราากำลังครู สื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องขาดแนวปฏิบัติที่การประเมินผลงานทางด้านวิชาการ ขาดความต่อเนื่องในการปรับปรุงและพัฒนาการสอน นอกจากนี้ยังมีคุณภาพมาตรฐานต่างกัน (อุณากรรณ์ สอนมะม่วง, 2553)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจให้เกิดคุณธรรมพื้นฐานความเป็นสมบูรณ์และสร้างสรรค์ความสามัคคีของหมู่คณะหรือคนในสังคมในอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรม 6 (ที.ปา.ไทย) 11/324/321-322 อันเป็นธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ 1) เมตตาภาวกรรม ตั้งเมตตาภาวกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวัจกรรม ตั้งเมตตาวัจกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์ สอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตา मनกรรม ตั้งเมตตา मनกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโกสี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ข้อนี้ ใช้ อปปฏิวัฏตโกสี ก็ได้ 5) สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ และ 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2551) หลักสาราณียธรรมนั้นเป็นหลักพื้นฐานของชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิต ผู้บริหารโรงเรียนและครูควรนำมาประยุกต์ใช้ให้มีคุณภาพในการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ว่าการไว้วางใจซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสาร การมี

เป้าหมายของทีม การยอมรับนับถือ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างทีมงานขึ้นมาก่อนเพราะการสร้างทีมงานมีประโยชน์ช่วยให้องค์กรสามารถรวมพลังในการปฏิบัติงาน แม้งานจะยากลำบากเพียงใดก็สามารถประสบผลสำเร็จได้ไม่ยากเมื่อผลการปฏิบัติงานดีขึ้นทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ ส่งผลให้องค์กรเจริญก้าวหน้าทัดเทียมคู่แข่ง หรือพร้อมที่จะนำหน้าคู่แข่ง ผลประโยชน์จึงตกอยู่กับทั้งองค์กรและสมาชิกของทีมงานมีความเป็นปึกแผ่น และได้รับการพัฒนาแล้วระบบงานที่ดีจะถูกนำมาใช้และยังทำให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงานเป็นทีมที่ช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาปรับปรุงองค์การทำให้ วัตถุประสงค์รวมขององค์การประสบความสำเร็จสูงสุดของสมาชิกกลุ่มโรงเรียนวังคหสารให้ทีมงาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพึงพอใจต่อเพื่อนร่วมงาน โดยการเรียนรู้จากสมาชิกผู้ร่วมงานและการทำงานเป็นทีมช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้รับการตอบสนองความต้องการทางสังคมอันได้แก่ความรักและการยอมรับซึ่งกันและกัน อันจะเป็นบันไดนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2560) ตามแนวคิดนี้สิ่งที่ถูกเปลี่ยนแปลงคือ ทีมงาน ผู้ที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรสามารถทำงานได้ตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม มีการทำงานเป็นทีม ที่ร่วมแรงร่วมใจซึ่งกันและกัน นั่นก็คือผู้บริหารที่เป็นผู้ประสานและสร้างระบบการทำงานเป็นทีมในองค์กร

ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูสอนกลุ่มโรงเรียนวังคหสารจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียกรรรม 6 ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตา วชิกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญดา ทิฐีสสามัญญดาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยเห็นสำคัญว่าควรนำปรับใช้ในการสร้างทีมงานในการปฏิบัติงานของครูให้เป็นการสร้างสรรค์ความสามัคคีการไว้วางใจซึ่งกัน การติดต่อสื่อสาร การยอมรับนับถือ การมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานและแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียกรรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จัดหวัดพระนครศรีอยุธยาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียกรรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียกรรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จัดหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูสอนในโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 170 คน จากจำนวน 11 โรงเรียน ใช้เป็นประชากรในการวิจัยทั้งหมด
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครู ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้บริการสถานศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) สร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 4) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาารายข้อจากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา ความครอบคลุมในเนื้อหาและรูปแบบการพิมพ์ 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.950 6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียกรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านเป้าหมายของทีม ด้านการยอมรับนับถือ และรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสื่อสาร ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

สภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	N = 170 คน			
	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.52	0.41	มากที่สุด	2
2. ด้านการสื่อสาร	4.47	0.42	มาก	5
3. ด้านเป้าหมายของทีม	4.51	0.38	มากที่สุด	3
4. ด้านการยอมรับนับถือ	4.50	0.37	มากที่สุด	4
5. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	4.59	0.36	มากที่สุด	1
ภาพรวม	4.52	0.35	มากที่สุด	

2. วิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสราณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคสาธ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่

2.1 การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ตามหลัก การสร้างสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกันตามหลักสราณียธรรมด้วยความเมตตาทางกาย คือ การเข้าไปช่วยด้วยกำลังกายด้วยไมตรีจิต ต่อกันทางการกระทำ ในเพื่อนสมาชิกด้วยความเต็มใจ จริ่งใจ และแสดงกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างเป็นกันเองให้ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจมีบุคลิกภาพที่ดีด้านการสื่อสารไปยังกลุ่มสมาชิก ถ่ายทอดอาจใช้ภาษาพูดด้วย อวจนภาษา ภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์อื่นๆที่สามารถทำให้เข้าใจข่าวสารได้ตรงกันให้ประสบผลสำเร็จตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนครู คือ การช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลังทุกคนในทีมงานมีความเข้าใจในบทบาทของตนเองและเพื่อนร่วมทีม แล้วเข้าไปมีส่วนร่วมทำงานหรือกิจกรรมที่ทีมงานทำด้วยกำลังกายและกำลังสติปัญญาอย่างเต็มความสามารถการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตาต่อเพื่อนการสงเคราะห์ช่วยเหลือกิจธุระของเพื่อนผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจและการไม่รังแกทำร้ายให้ผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.2 การมีไมตรีจิตต่อกันทางวาจาเพื่อการสื่อสารช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือนำตักเตือนด้วยความหวังดี มีมิตรไมตรี ด้วยวาจาสุภาพ เคารพนับถือซึ่งกันและกันทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างเสมอต้นเสมอปลายมีการใช้คำพูดในการสื่อสารสิ่งที่มีสาระดีๆ เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้และสื่อสารมิตรไมตรี ใช้วาจาสุภาพมีความน่าเชื่อถือรวมกันวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่นๆ ด้วยจิตเมตตาในทีมงานเพื่อสร้างความสามารถของทีมงานสมาชิกทุกคนในทีมงานยึดถือและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ มีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในขณะทำงาน และร่วมกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จนทำให้งานที่ทำประสบความสำเร็จการเข้าไปให้กำลังใจด้วยวาจาสุภาพกับเพื่อนๆ ทุกคนที่ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อสานสัมพันธ์อันดีและเชื่อมั่นว่าสามารถร่วมกันปฏิบัติงานกับสมาชิกในทีมของท่านให้บรรลุผลสำเร็จได้

2.3 การมีไมตรีจิตต่อกันอย่างจริงใจตั้งใจพิจารณาดี ต่อกัน คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน ในระหว่างปฏิบัติงาน มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกันสมาชิกในทีมคิดแต่สิ่งดีๆ ด้วยจิตเมตตา มองกันในด้านดี มีความหวังดี พิจารณาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันรู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลังทำงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกับทีมงานอย่างสร้างสรรค์เสร็จทันเวลาที่กำหนดและรับฟังความคิดเห็นของทีมงานที่น่าเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาได้ดีมากสมาชิกทุกคนในทีมงานให้การยอมรับหัวหน้าทีมและหัวทีมงานก็ยอมรับความคิดเห็นเพื่อนร่วมงานด้วยความเมตตาจิต อย่างเป็นมิตรไมตรีกับทุกคนในทีมงานการเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับเพื่อนๆ หรือหมู่คณะทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยจิตปรารถนาดีต่อกันเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการคิดกับเพื่อนกันในด้านดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส

2.4 การปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมร่วมกันมีของกินของใช้ระหว่างปฏิบัติควรแบ่งปันซึ่งกันและกันให้เท่าเทียมกันโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็นำมาแบ่งปันกันให้มีส่วนได้ใช้โดยทั่วกันแก่สมาชิกในทีมสมาชิกในทีมงานได้สิ่งใดมาก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ด้วยความเป็นธรรมเพื่อหลีกเลี่ยงการกักกันให้เพื่อนในทีมงานผู้นำทีมงานมีการแบ่งปันกันสิ่งของที่ได้มาเสมอเหมือนกับทุกคนที่ทำงานโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้เพียงผู้เดียว การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันเพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกันในทีมงานทุกคนมีการใช้ทักษะของสมาชิกในทีมอย่างเหมาะสมกับงานที่กำลังทำ ได้สิ่งนำไปแบ่งปัน

ให้กับสมาชิกในทีมงาน เพราะว่าทีมงานคือเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ของสิ่งใดที่ได้มาควรแบ่งปันกัน แม้ได้มาเพียงเล็กน้อยก็ตาม ก็ไม่หวงไว้แต่ผู้เดียว นำมาแบ่งปันร่วมบริโภคหรือใช้สอยทั่วกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน

2.5 การรักษาและปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อสมาชิกทั้งหลายและความประพฤติดุจจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะหรือทำลายหมู่คณะสมาชิกในทีมงานทุกคนมีความประพฤติดีงามเสมอกัน ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียภายในทีมงานอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้นื้อเชื่อใจกันไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ทีมงานผู้นำทีมงานหรือทีมงานมีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน การอยู่ร่วมกันมีทุกคนมีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัยไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของทีมงาน เพื่อสร้างความรักสามัคคีมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติและไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นสมาชิกในทีมงานมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบให้เป็นไปในทางเดียวกัน ทุกคนในทีมงานมีศีลเสมอกันรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และสามารถปฏิบัติงานได้ปริมาณผลงานสำเร็จตามตัวชี้วัดที่กำหนดสมาชิกในทีมงานมีศีลเสมอกันมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติถูกต้องตามศีลธรรมและไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในทีมและทำงานร่วมกัน

2.6 การมีทัศนคติเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ให้ความเคารพ ให้เกียรติต่อความคิดของเพื่อนร่วมงานอันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงานสมาชิกในทีมงาน มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ของสังคมโดยรวมบ้าง เมื่อความคิดเห็นของตนเองแตกต่างจากคนหมู่มาก ก็ต้องหันมาพิจารณาตัวเอง ปรับมุมมอง ทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก เรียกว่ารู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้นำทีมงานเพื่อนๆ ทุกคนให้การยอมรับในความรู้ ความสามารถของสมาชิกในทีม เพราะเวลาทีมงานเสนอความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่จนเป็นที่ยอมรับของทีมงานสมาชิกในทีมงานทุกคนย่อมมีขั้นตอนการตัดสินใจในเรื่องต่างๆร่วมกันอย่างมีความชัดเจน และยอมรับผลการตัดสินใจร่วมกัน และพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นการมีความเห็นร่วมกันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของหมู่คณะรู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

3.แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคสาธ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

3.1 ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกันตามหลักสาราณียธรรม 6 เมตตาทายกรรม ครูต้องมี การสร้างสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกันครูต้อง เข้าไปช่วยด้วยกำลังกายด้วยไมตรีจิต ต่อกันทางการกระทำ ในเพื่อนสมาชิกด้วยความเต็มใจ จริใจ และแสดงกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างเป็นกันเองให้ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ เมตตาจริกรรม ครูต้องปฏิบัติตนด้านวาจาด้วย การมีไมตรีจิตต่อกันทางวาจาเพื่อการสื่อสารช่วยบอกสิ่งที่ประโยชน์หรือแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี มีมิตรไมตรีด้วยวาจาสุภาพ แสดงเคารพนับถือซึ่งกันและกันทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เมตตา มโนกรรม ครูต้องมีไมตรีจิตต่อกันอย่างจริงใจตั้งใจปรารถนาดีต่อกันคิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กันในระหว่างปฏิบัติงาน มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สาธารณโลกี ครูต้องรู้จักการแบ่งปันกันสิ่งของแก่เพื่อนครูในระหว่างปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมร่วมกันมีของกินของใช้ระหว่างปฏิบัติควรแบ่งปันซึ่งกันและกันให้เท่าเทียมกันโดย

ขอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็นำมาแบ่งปันกันให้มีส่วนได้ใช้โดยทั่วกันแก่สมาชิกในทีม สีสสามัญญาตา ครูต้องมีศิลปบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนครู รักษาและปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลายและความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะหรือทำลายหมู่คณะ ทัศนวิสัยสามัญญาตา ครูต้องมีความเห็นดีเห็นงามเสมอกัน และมีทัศนวิสัยเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลายให้ความเคารพ ให้เกียรติต่อความคิดของเพื่อนร่วมงานอันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน

3.2 ด้านการติดต่อสื่อสารตามหลักสาราณียธรรม 6 เมตตาภาวกรรม ครูจะต้องมีการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานด้วยความเคารพไม่แสดงอาการดูถูกผู้อื่น ถ่ายทอดอาจใช้ภาษาพูดด้วยวจนภาษา ภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์อื่นๆที่สามารถทำให้เข้าใจข่าวสารได้ตรงกันให้ประสบผลสำเร็จ เมตตาวัจกรรม ครูจะต้องใช้คำพูดในการสื่อสารที่มีสาระดี ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้และสื่อสารมิตรไมตรี ครูควรใช้วาจาสุภาพ ตามกาลเทศะ ใช้เหตุผลเคารพซึ่งกันและกัน เมตตาโมกรรม ครูควรปฏิบัติตนให้มีจิตเมตตา มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปราศจากอคติ มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันรู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลังสื่อสารอย่างไม่มีอคติ มีการสื่อสารในทางสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าโทษสาธารณโภคิ ครูต้องสร้างสมาชิกในทีมงานให้รู้จักการแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ด้วยความเป็นธรรมเพื่อเหลือเกื้อกูลกันให้เพื่อนในทีมงานและให้ข้อมูลที่มีประโยชน์แก่เพื่อนร่วมงาน สีสสามัญญาตา ครูทุกคนควรมีความประพฤติดีงามเสมอกันไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียภายในทีมงาน อันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจกันไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ทีมงานไม่พูดจาให้เกิดความแตกแยก หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด ขัดแย้งในหมู่คณะทัศนวิสัยสามัญญาตา ครูมีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เพื่อขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และให้สิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลังรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสื่อสารแสดงทัศนคติของตนเองโดยไม่ถืออคติ

3.3 ด้านเป้าหมายของทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 เมตตาภาวกรรม ครูให้การช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำงานตามมติของทีมอย่างเต็มกำลังความสามารถ เมตตาวัจกรรม ครูและทีมงานร่วมกันวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่นๆด้วยจิตเมตตาในทีมงานเพื่อสร้างความสามารถของทีมงานพูดอย่างสร้างสรรค์ ให้เกิดบรรยากาศของการทำงานที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมตตาโมกรรม ครูฟังงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกับทีมงานอย่างสร้างสรรค์เสร็จทันเวลาที่กำหนดและรับฟังความคิดเห็นของทีมงานที่น่าเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาได้ดี คิดพิจารณาวินิจฉัย คิดวางแผนต่างๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และสาธารณโภคิ ครูควรแบ่งปันกันสิ่งของที่ได้มาเสมอกันกับทุกคนที่ทำงานโดยขอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้เพียงผู้เดียว การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันเพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน สีสสามัญญาตา ครูและทีมงานมีศิลปบริสุทธิ์เสมอกัน การอยู่ร่วมกันมีทุกคนมีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัยไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของทีมงาน เพื่อสร้างความรักสามัคคีมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติและไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ทัศนวิสัยสามัญญาตา ครูให้การยอมรับในความรู้ ความสามารถของสมาชิกในทีม เพราะเวลาทีมงานเสนอความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่จนเป็นที่ยอมรับของทีมงาน

3.4 ด้านการยอมรับนับถือตามหลักสราณียธรรม 6 เมตตากายกรรม ครูต้องยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้อื่น มีสัมมาคารวะ มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองและเพื่อนร่วมทีม แล้วเข้าไปมีส่วนร่วมทำงานหรือกิจกรรมที่ทีมงานทำด้วยกำลังกายและกำลังสติปัญญาอย่างเต็มความสามารถ เมตตาวจีกรรม ครูต้องพูดจาด้วยคำสุภาพ แสดงความเคารพนับถือต่อกัน ร่วมกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จนทำให้งานที่ทำประสบความสำเร็จ เมตตามโนกรรม ครูต้องยอมรับนับถือในตัวหัวหน้าทีมและทีมงานทั้งความคิดและการกระทำ ยอมรับความคิดเห็นเพื่อนร่วมงานด้วยความเมตตาจิต อย่างเป็นมิตรไมตรีกับทุกคนในทีมงาน และสาธารณโศกี ทีมงานครูทุกคนมีการใช้ทักษะของสมาชิกในทีมอย่างเหมาะสมกับงานที่กำลังทำ ได้สิ่งนำไปแบ่งปันให้กับสมาชิกในทีมงาน เพราะว่าทีมงานคือเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ทั้งเวลา โอกาส และอื่นๆสืลสามัญญตา ครูต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบให้เป็นไปในทางเดียวกัน ทุกคนในทีมงานมีศีลเสมอกัน รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และสามารถปฏิบัติงานได้ปริมาณผลงานสำเร็จตามตัวชี้วัดที่กำหนด ทัฎฐิสามัญญตา ครูทุกคนยอมมีขั้นตอนการตัดสินใจในเรื่องต่างๆร่วมกันอย่างมีความชัดเจนและยอมรับผลการตัดสินใจร่วมกัน และพิจารณาตนเองเมื่อมีความคิดต่างจากผู้อื่น อาจตั้งปรับทัศนคติของตนเองบ้างในบางโอกาส

3.5 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ตามหลักสราณียธรรม 6 เมตตากายกรรม ครูต้องมีการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตาต่อเพื่อนการสงเคราะห์ช่วยเหลือกิจธุระของเพื่อนผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ และการไม่รังเกียจทำให้ผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งต่อหน้าและด้นหลัง เมตตาวจีกรรม ครูต้องกล่าวทักทาย พูดคุยด้วยความปรารถนาดีการเข้าไปให้กำลังใจด้วยวาจาสุภาพกับเพื่อนๆ ทุกคนที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อสานสัมพันธ์อันดีและเชื่อมั่นว่าสามารถร่วมกันปฏิบัติงานกับสมาชิกในทีมของท่านให้บรรลุผลสำเร็จได้ เมตตามโนกรรม ครูควรสร้างความปรารถนาดีต่อกันเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการคิดกับเพื่อนกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสมีความคิดดีต่อกัน มองในแง่บวกที่ดี สาธารณโศกี ครูควรแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่หวงไว้แต่ผู้เดียว แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน สืลสามัญญตา ครูพึงมีศีลเสมอกันมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติถูกต้องตามศีลธรรมและไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในทีมและทำงานร่วมกันในงานอื่นๆ ได้ทัฎฐิสามัญญตา ครูต้องมีความคิดเห็นร่วมกันเป็นการแสดงเห็นถึงความสมานสามัคคีของหมู่คณะรู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนวังคหสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านเป้าหมายของทีม ด้านการยอมรับนับถือ และรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสื่อสาร ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเรณู เชื้อสะอาด (2552) ที่ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองนครเชียงใหม่ โดยภาพรวมพนักงานครูส่วนใหญ่ได้ทำงานด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกันบ่อยครั้ง การรับฟังความคิดเห็น การแก้ไขความขัดแย้ง และการตัดสินใจโดยฉันทามติ สอดคล้องกับการวิจัยของนิภาพร นาราช (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือการทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติงานที่ชัดเจนและความ

ร่วมมือ และความขัดแย้ง สอดคล้องกับ Jasper (2010) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างทีมงาน คือ การกำหนดกลยุทธ์ใหม่ๆ การสร้างความไว้วางใจ การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การมีสมรรถนะของทีม การติดตามและสะท้อนผลเมื่อพิจารณา สอดคล้องกับการวิจัยของมัลลิกา วิชบุรุษกิจ (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมโดยรวมและรายด้านมีมาก โดยการมีเป้าหมายเดียวกันมากที่สุด รองมาคือ การยอมรับนับถือ การมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับการวิจัยของอานวย มีสมทรัพย์ (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ด้านความไว้วางใจ ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการสื่อสาร

2. การศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสารานุกรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคสาธ จัหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการดังนี้ 1) การไว้วางใจซึ่งกัน ครูมีการสร้างสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกันเข้าไปช่วยด้วยกำลังกายมีไมตรีจิตต่อกันทางวาจาด้วยปรารถนาดีต่อกัน ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์ให้เกียรติต่อความคิดของเพื่อนร่วมงาน 2) การสื่อสาร มีบุคลิกภาพที่ดีมีการสื่อสารที่ดีด้วยวาจาสุภาพมีความน่าเชื่อถือมีความรักต่อกัน รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ประพฤติดีงามและมีทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก 3) เป้าหมายของทีม ร่วมกันวางแผนการทำงานด้วยความเต็มใจให้ความเคารพนับถือกัน รับฟังความคิดเห็นของทีมงานของสมาชิกในทีม 4) การยอมรับนับถือ การสร้างการยอมรับนับถือต้องเริ่มจากการนับถือกันด้วย ร่วมกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาที่ให้การยอมรับหัวหน้าทีมและร่วมสุขร่วมทุกข์กันด้วยกัน และ 5) การมีปฏิสัมพันธ์ ควรเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ทางกายที่ดีกับสมาชิกกับเพื่อนด้วยความเต็มใจ สานสัมพันธ์อันดีและเชื่อมั่น อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครูต้องมีการสร้างสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกันเข้าไปช่วยด้วยกำลังกายมีไมตรีจิตต่อกันทางวาจาเพื่อการสื่อสารช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ปรารถนาดีต่อกัน ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน แบ่งปันซึ่งกันและกัน รักษาและปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์เสมอกัน ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะหรือทำลายหมู่คณะให้ความเคารพ ให้เกียรติต่อความคิดของเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับ วีรศักดิ์ ปอ สุรเมธี (2566) ได้กล่าวถึงเมตตาภาวกรรมไว้ว่า คือ มีไมตรีจิตต่อกันทางการกระทำในเพื่อนสมาชิก คือช่วยเหลือกิจธุระของสมาชิกในหมู่คณะด้วยความเต็มใจ จริงใจ และแสดงกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.2 ด้านการสื่อสาร มีบุคลิกภาพที่ดีด้านการสื่อสารใช้ภาษาพูดด้วยวจนภาษา ที่สามารถทำให้เข้าใจข่าวสารได้ตรงกัน ใช้วาจาสุภาพมีความน่าเชื่อถือ มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกันรู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้มีความประพฤติดีงามเสมอกันปรับมุมมอง ทศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2536) ได้กล่าวถึงเมตตาวัจกรรม คือ จะพูดอะไรก็ประกอบด้วยเมตตา ได้แก่ การพูดวาจาที่เป็นคำสัตย์ คำจริง คำสามานสามัคคี กระซิบสามัคคี พูดแต่คำไพเราะอ่อนหวานและคำที่มีประโยชน์นั้นเป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากเมตตาต่อคนที่ตนพูดด้วยและคนที่พูดถึง พูดต่อหน้าอย่างไรลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้น ลับหลังอย่างไรต่อหน้าก็พูดอย่างนั้น

2.3 ด้านเป้าหมายของทีม ครูจะต้องมีการรวมกันวางแผนการทำงานด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน เสนอวิธีแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นของทีมงานแสดงความรักความหวังดียอมรับในความรู้ ความสามารถของสมาชิกในทีม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพระดณัย อนาวิโล (บุญสาร) (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกของผู้บริหารที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ คือเป็นผู้มีคุณธรรม ในการบริหารจัดการและยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยที่คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะส่งผล

ทำให้เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่าย ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูง ทำให้บุคลากรครุมีขวัญกำลังใจที่ดีและผู้นเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สิ่งทีผู้บริหารสถานศึกษาต้องพบเห็นเกี่ยวกับการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา คือ บุคลากรมีศรัทธาในวิชาชีพ ตั้งใจสอนมีคุณธรรม มุ่งมั่น ทุมเท เสียสละ รักลูกศิษย์เหมือนลูกหลาน และปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่

2.4 ด้านการยอมรับนับถือ การสร้างการยอมรับนับถือต้องเริ่มจากการนับถือกันด้วย อายุวุฒิการศึกษาาร่วมกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาทีให้การยอมรับหัวหน้าทีมและหัวทีมงานก็ยอมรับความคิดเห็นเพื่อนร่วมงานและร่วมสุขร่วมทุกข์กันยอมรับผลการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2554) ได้กล่าวถึงสี่สสามัญญดาไว้ว่าคือมีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือมีความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัยไม่ทำตนเป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

2.5 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ การกระทำทางกายทีประกอบด้วยเมตตาต่อเพื่อนการสงเคราะห์ช่วยเหลือกิจธุระของเพื่อนด้วยความเต็มใจสามัคคีกันอันดีและเชื่อมั่น แบ่งปัน มีศีลเสมอกันรู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของภัทราวดี หนูพงษ์ (2559) ทีผลการวิจัยพบว่า แนวทางการการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาตามหลักสราณียธรรม 6 คือ ผู้บริหารและครูการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน นโยบายการมีหลักมนุษยสัมพันธ์ตามแนวหลักพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสราณียธรรม 6 ประกอบด้วย 1) การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครูควรเคารพในการทำหน้าที่ ทำงานตามทีได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง ให้คำแนะนำให้กำลังใจผู้ร่วมงาน และร่วมกันชำระเงินสวัสดิการสำหรับการจัดกิจกรรม 2) การสื่อสาร ครูควรสื่อสารด้วยความเคารพ ใช้วาจาสุภาพมีเหตุผลและสื่อสารอย่างไม่มีอคติ 3) เป้าหมายของทีม ครูร่วมมือในการทำงานตามมติของทีมพูดอย่างสร้างสรรค์คิดทำแต่สิ่งทีเป็นประโยชน์แก่กัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ให้ความเคารพสิทธิของกันและกัน 4) การยอมรับนับถือ ครูควรยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น พูดจาด้วยคำสุภาพ ยอมรับฟังความคิดเห็นต่างของผู้อื่นเมื่อมีความคิดต่างจากผู้อื่น อาจต้องปรับทัศนคติของตนเองด้วย และ 5) การมีปฏิสัมพันธ์ ครูควรให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนร่วมงาน แสดงน้ำใจ ยิ้มแย้มแจ่มใสมองในแงุ่มทีดีรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่วางอำนาจเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของภัทราวดี หนูพงษ์ (2559) ทีผลการวิจัยพบว่า หลักมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาตามหลักสราณียธรรม 6 คือ ด้านสี่สสามัญญดา ด้านเมตตาจริกรรมด้านเมตตาโมกกรรม ด้านวิภูติสามัญญดา ด้านสาธารณโภคี และด้านเมตตากายกรรมตามลำดับ และมีแนวทางการการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาตามหลักสราณียธรรม 6 คือ ผู้บริหารและครูการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน นโยบายการมีหลักมนุษยสัมพันธ์ตามแนวหลักพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2551) ทีได้กล่าวไว้ว่า หลักสราณียธรรม 6 เป็นธรรมเป็นทีตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุทีระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาจริกรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งทีเป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมกกรรม ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งทีเป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคี เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยเจือจาน ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สี่สสามัญญดา มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตาม

ระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ และ 6) ทิณฺณิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความขัดปัญหา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสารณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคสาธ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

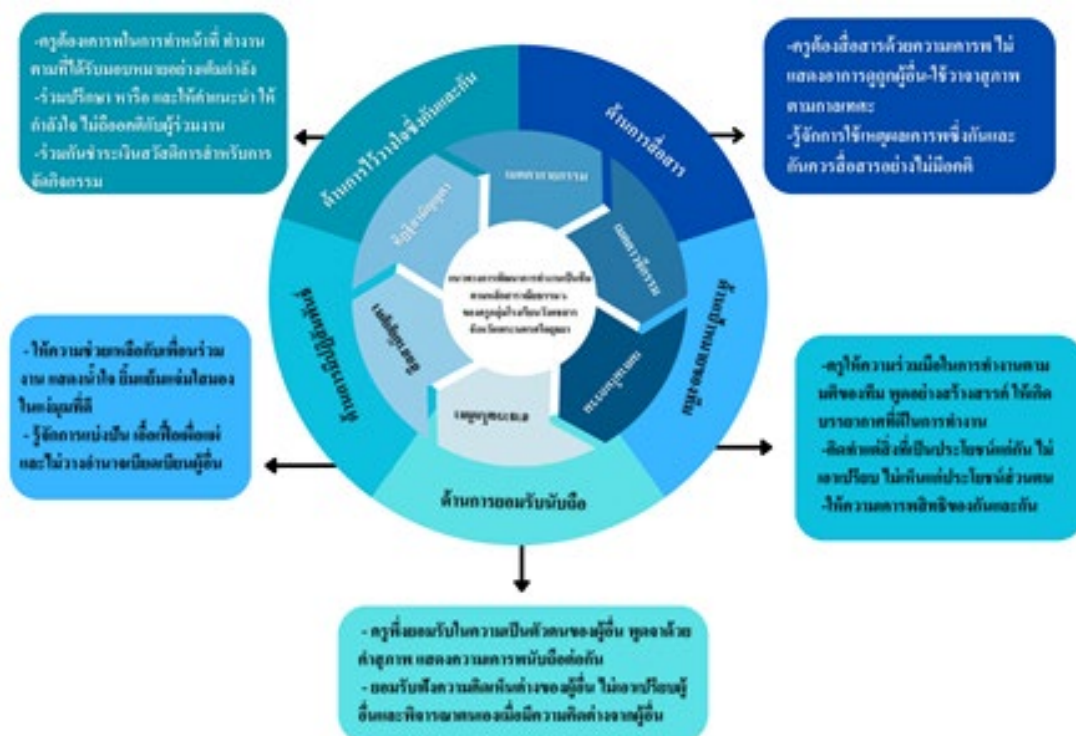
1. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครูต้องเคารพในการทำหน้าที่ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง ร่วมปรึกษาหารือ และให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ไม่ถืออคติกับผู้ร่วมงาน และร่วมกันชำระเงินสวัสดิการสำหรับการจัดกิจกรรม

2 ด้านการสื่อสาร ครูต้องสื่อสารด้วยความเคารพ ไม่แสดงอาการดูถูกผู้อื่นหรือใช้วาจาสุภาพ ตามกาลเทศะ รู้จักการใช้เหตุผลเคารพซึ่งกันและกันควรสื่อสารอย่างไม่มีอคติ

3 ด้านเป้าหมายของทีม ครูให้ความร่วมมือในการทำงานตามมติของทีม พุดอย่างสร้างสรรค์ ให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน ไม่เอาเปรียบ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ให้ความเคารพสิทธิของกันและกัน

4 ด้านการยอมรับนับถือ ครูพึงยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้อื่น พุดจาด้วยคำสุภาพ แสดงความเคารพนับถือต่อกันและยอมรับฟังความคิดเห็นต่างของผู้อื่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและพิจารณาตนเองเมื่อมีความคิดต่างจากผู้อื่น อาจต้องปรับทัศนคติของตนเองด้วย

5 ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ครูให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนร่วมงาน แสดงน้ำใจ ยิ้มแย้มแจ่มใสมองในแง่บวกที่รู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่วางอำนาจเบียดเบียนผู้อื่น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสราณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคชสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มากที่สุดคือด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับด้านการมีปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานไปเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ในสถานศึกษาหรือภายในองค์กรต่อไป
 - 1.2 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสราณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคชสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านที่มากที่สุดคือด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้หรือพัฒนาด้านการมีปฏิสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาหรือองค์กรต่อไป
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาด้านการสื่อสารของครูในสถานศึกษาตามหลักสราณียธรรม 6
 - 2.2 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง การสร้างความเชื่อมั่นและความพอใจในการทำงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสราณียธรรม 6
 - 2.3 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักสราณียธรรม 6
-

เอกสารอ้างอิง

- เทพินทร์ จารุศกร. (2554). แนวทางและวิธีการในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนสารสาสน์วิเทศเชียงใหม่ การค้นคว้าแบบอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภาพร นาราช. (2558). การสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา
- พระดณัย อนาวิโล (บุญสาร). (2554). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมใน สถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. ฟรินติง แมส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระมหาสุทศ สุธสฺโน (นุราช). (2552). ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ). (2536). ธรรมะสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา.

- ภัทราวดี หนูพงษ์. (2559). มนุษย์สัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาตามหลักสารณียธรรม 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัลลิกา วิชชุกรินทร์. (2553). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาล สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรณู เชื้อสะอาด. (2552). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองนครเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2556). การสร้างทีมงาน. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- วีรศักดิ์ ปอ สุรเมธี. (2566). การไว้วางใจซึ่งกันและกัน. แหล่งที่มา www.gotoknow.org สืบค้นเมื่อ 29 ต.ค. 2566.
- อานวย มีสมทรัพย์. (2553). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อุณากรรณ์ สอนมะม่วง. (2553). การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Jasper, J. D. (2010). Teaming as a School Enhancement strategy: An Examination of the Conditions, Features and Dynamics of Teacher Work Teams in two Local Elementary Schools. Doctoral Dissertation of Philosophy in Education. University of California Santa Barbara. California.